

Nr 118.

Ankom till riksdagens kansli den 18 april 1939 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till den svenska exportnäringens främjande.

(1:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1939/40 har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslagit riksdagen (punkt 64) att i avbidan på särskild proposition i ämnet till befrämjande av exporthandeln på avlägsna marknader för nämnda budgetår beräkna ett reservationsanslag av 170,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i proposition nr 117, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 17 februari 1939, föreslagit riksdagen att

dels för budgetåret 1939/40 under tionde huvudtiteln anvisa

- 1) till Orienterande marknadsundersökningar ett reservationsanslag av 100,000 kronor;
- 2) till Exportstipendier och handelsstudiestipendier ett reservationsanslag av 55,000 kronor;
- 3) såsom Bidrag till upprätthållande av svensk-internationella pressbyråns verksamhet ett anslag av 15,000 kronor;

dels ock medgiva, att svenska staten må, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 17 februari 1939 angivna riktlinjer, under tiden till och med utgången av budgetåret 1941/42 till belopp av högst 60 miljoner kronor — däri inberäknade de belopp, vartill garantier beviljats eller må komma att före utgången av nu löpande budgetår beviljas — iklädas betalningsansvar för till utlandet levererade inhemska alster av industri, jordbruk och fiske.

Departementschefen har inledningsvis framhållit, att frågan om anvisande av fortsatt anslag till befrämjande av exporthandeln på avlägsna marknader under nästa budgetår äger samband med vissa förslag, som framlagts av inom handelsdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1938 tillkallade sakkunniga för utredning angående vissa åtgärder till den svenska exportnäringens främjande — 1938 års exportutredning — i be-länkande den 24 november 1938.

De sakkunniga hava framlagt förslag angående anordnande av orienterande marknadsundersökningar på mindre bearbetade avsättningsområden utomlands. Vidare hava de sakkunniga förordat ett återupplivande av handelsstudiestipendierna. Frågan om samarbete inom näringslivet till exportens främjande har blivit föremål för de sakkunnigas behandling. Därjämte hava föreslagits vissa åtgärder av mera allmänt exportfrämjande karaktär, varutinnan särskilt må nämnas en omläggning i viss mån av grunderna för exportkreditgarantisystemet. Vidare hava de sakkunniga berört en del spörsmål huvudsakligen avseende det kommersiella informations- och propagandaväsendet och därvid särskilt behandlat frågan om svensk-internationella pressbyråns fortsatta verksamhet. De sakkunniga hava även framställt vissa förslag rörande en utvidgning av utrikesförvaltningen i syfte att uppnå ett effektivare tillgodoseende av den svenska utrikeshandelns intressen. Beträffande sistnämnda förslag har innevarande års riksdag redan fattat beslut.

Här nedan lämnas en kortfattad redogörelse över de sakkunnigas ifrågavarande förslag samt departementschefens i samband därmed gjorda uttalanden.

Vidkommande till en början förslaget angående anordnande av *orienterande marknadsundersökningar* hava de sakkunniga vitsordat, att behov av sådana undersökningar för närvarande förelåge i fråga om åtskilliga transoceaniska marknader, ävensom förordat, att dylika undersökningar tillgodosåges inom Sveriges allmänna exportförenings ram, därvid exportföreningens marknadsundersökningsbyrå skulle kunna tjäna såsom centralorgan för marknadsundersökningsverksamheten.

För säkerställande av en mera permanent verksamhet med orienterande marknadsundersökningar till föremål anse de sakkunniga, att särskilda befattningar borde inrättas. Beträffande omfattningen av ifrågavarande undersökningsverksamhet hava de sakkunniga funnit sig böra inskränka sig till att föreslå inrättande av till en början två marknadsundersökningsbefattningar, den ena avseende den latinamerikanska intressesfären, den andra övriga ifrågakommande, huvudsakligen asiatiska och afrikanska områden. Dessa befattningar hava ansetts böra anknytas till exportföreningen, men tillsättas i samförstånd med kommerskollegium, på vilken myndighet det jämväl borde ankomma att godkänna arbetsplaner för befattningshavarna samt tjänstgöra såsom övervakande myndighet. Exportföreningen syntes jämväl böra hålla därav intresserade myndigheter (förslagsvis handelsdepartementet, utrikesdepartementets handelsavdelning och traktatberedningen) underrättade om marknadsundersökningarnas planläggning, deras fortskridande samt resultaten av desamma. De totala årliga kostnaderna för varje befattningshavare inklusive lön, tjänsteresor, expenser m. m. hava de sakkunniga beräknat till minst 40,000 kronor.

Inrättandet av marknadsundersökningsbefattningar, på sätt här föreslagits, skulle enligt de sakkunnigas mening medföra en avsevärd ökning av arbetsbördan för exportföreningens marknadsundersökningsbyrå i form av planläggning av undersökningarna, bearbetning av inkommet material och

dess delgivning med enskilda företag, som kunde tänkas intresserade därav, m. m. Härför krävdes en förstärkning av byråns personal och hava de sakkunniga för ändamålet beräknat ett årligt belopp av 20,000 kronor.

Enär bedrivandet av orienterande marknadsundersökningar inom exportföreningens ram skulle avse tillgodoseende av syften av allmän karaktär, hava de sakkunniga ansett det naturligt, att bistånd lämnades från det allmännas sida för täckande av kostnaderna. De sakkunniga hava sålunda förordnat, att, för finansiering av den organisation och verksamhet, som i det föregående angivits, åt Sveriges allmänna exportförening för budgetåret 1939/40 anvisades ett reservationsanslag av 100,000 kronor för bestridande av kostnaderna dels för orienterande marknadsundersökningar på mindre bearbetade avsättningsområden utomlands dels ock för en därmed förbunden utvidgning av föreningens centralorgan för marknadsundersökningar.

De hörda näringsorganisationerna hava genomgående ställt sig välvilliga till det av de sakkunniga framlagda förslaget angående anordnande av orienterande marknadsundersökningar.

Departementschefen har i nu berörda ärende anfört följande:

Såsom förhållandena för exportnäringen utvecklats sig med ökade avsättningsvärigheter på gamla inarbetade marknader, är det naturligt, att strävandena inriktas på att bereda vidgat utrymme för våra produkter å marknader, vilka tidigare ur svensk exportsynpunkt blivit tillbakasatta. Det av de sakkunniga framförda förslaget att i syfte att främja en ökad geografisk fördelning av den svenska exporten anordna orienterande marknadsundersökningar i mindre och avlägset belägna länder för utrönande av utvecklingsmöjligheterna för de ömsesidiga handelsförbindelserna synes värt beaktande. De föreslagna åtgärderna lära i viss mån få betraktas såsom försök, och risk föreligger naturligtvis, att, på sätt kommerskollegium framhållit, undersökningarna understundom komma att lämna relativt svaga resultat. Som helhet betraktad synes anordningen emellertid kunna bliva av värde för den svenska utrikeshandeln. Ehuru det vid sådant förhållande kunde ifrågasättas huruvida icke denna näring själv borde bära de med undersökningarna förbundna kostnaderna, vill jag ej påyrka en dylik lösning. Man läser icke kunna räkna med att enskilda exportörer annat än i undantagsfall skulle vara beredda att påtaga sig de relativt betydande ekonomiska uppoffringar, vilka äro förbundna med sådana allmänna undersökningar, varom här är fråga, och vilka hava karaktär av pionjärbete med syfte att bereda marken för egentliga affärstransaktioner. Om, vilket synes önskvärt, ifrågavarande undersökningar skola komma till stånd, torde det vara nödvändigt att staten ekonomiskt medverkar, något som också synes försvarligt med hänsyn till undersökningarnas syfte att främja Sveriges utrikeshandel över huvud, utan särskilt hänsynstagande till viss exportgren.

Jag tillstyrker, att i fråga om marknadsundersökningarnas anordnande och bedrivande de av de sakkunniga angivna riktlinjerna i huvudsak följas. Undersökningarna synas sålunda lämpligen böra handhavas av Sveriges allmänna exportförening, som för ändamålet bör erhålla särskilt anslag av statsmedel. Angående storleken av detta anslag synes de sakkunnigas förslag böra tillsvidare godtagas. För nästa budgetår torde sålunda böra för verksamheten anvisas ett belopp av sammanlagt 100,000 kronor, avsett dels

till avlöning och kostnader för två marknadsundersökare, dels ock till bestridande av de med verksamheten förbundna ökade utgifterna för exportföreningens marknadsundersökningsbyrå.

Anledning att, på sätt kommerskollegium ifrågasatt, vid anslagets beviljande medgiva sådan frihet beträffande beloppets användning, att hela summan icke ovillkorligt skulle behöva användas för marknadsundersökningarna, synes mig knappast föreligga. För ett planmässigt bedrivande av verksamheten torde det för exportföreningen vara angeläget att hava visshet om, att anslaget i dess helhet kan tagas i anspråk för ändamålet. Jag förutsätter härvid, att sådana anordningar träffas, att föreningen icke kommer i åtnjutande av större belopp än som visas verkligen åtgå för denna verksamhet. Då, såsom de sakkunniga föreslagit, medelsanvisningen synes böra ske i form av reservationsanslag, kommer vid budgetårets utgång eventuellt förefintlig reservation att kunna tillgodoräknas vid uppgörande av förslag till medelstilldelning för följande budgetår. Vad angår de i vissa yttranden framförda önskemålen att dispositioner på alltför lång sikt icke borde träffas i ärendets nuvarande läge, må här endast erinras, att den fortsatta utvecklingen givetvis blir beroende av de erfarenheter som under verksamhetens gång komma att vinnas. Emellertid torde man å andra sidan få utgå från att, om ej oförutsedda omständigheter inträffa, statsmedel under de närmaste åren göras tillgängliga för ändamålet i oförändrad utsträckning. En dylik förutsättning torde vara nödvändig såsom underlag för de dispositioner, exportföreningen måste vidtaga för säkerställande av bästa möjliga arbetsresultat.

Det synes naturligt, att, på sätt kollegium förordat, exportföreningen i hit hörande angelägenheter söker förbindelse med importhandelns sammanslutningar och även samarbetar med handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg. Jag finner det vidare självfallet, att marknadsundersökarna i den mån så är möjligt upprätthålla kontakt med de officiella svenska representanterna i vederbörande land, ävensom att dessa envar inom sitt verksamhetsområde lämna marknadsundersökarna allt det bistånd, som kan erfordras för befrämjande av de med undersökningarna avsedda ändamålen.

Vad angår övervakningen av marknadsundersökningsverksamheten ansluter jag mig till de sakkunnigas av kollegium och exportföreningen biträdda förslag, att kollegium skall tjänstgöra såsom övervakande myndighet. På kollegium torde även böra ankomma att handhava utbetalandet av de statsmedel, som ställas till förfogande för ifrågavarande ändamål.

Beträffande de sakkunnigas förslag i fråga om *exportstipendier och handelsstipendier* må till en början erinras därom, att å riksstaten för löpande budgetår finnes upptaget ett reservationsanslag å 25,000 kronor för befrämjande av exporthandeln på avlägsna marknader, vilket anslag ersatt det tidigare beviljade anslaget till exportstipendier.

En omläggning i viss mån av principerna för tilldelning ur anslaget till exportstipendier genomfördes vid 1938 års riksdag så till vida, att stipendier av statsmedel skulle kunna tilldelas personer, som, utan att företräda någon speciell exportartikel, önskade verka för främjande av svensk utrikeshandel. Denna exportfrämjande verksamhet borde äga rum i form av marknadsundersökningar i syfte att utröna möjligheterna för svensk export men också, om så kunde ske, genom att förmedla förbindelser mellan svenska och utländska intressenter.

I skrivelse den 27 augusti 1938 har kommerskollegium gjort framställning om beviljande av ett reservationsanslag av 25,000 kronor till befrämjande av exporthandeln på avlägsna marknader jämväl för budgetåret 1939/40.

De sakkunniga hava uttalat sin anslutning till den omläggning av principerna för exportstipendier, som från och med innevarande budgetår kommit till stånd. De sakkunniga hava ansett, att möjligheterna att utnyttja ifrågasvarande anslag för marknadsundersökningar, särskilt sådana undersökningar på bredare basis och åsyftande en allmän planläggning av möjligheterna till export och import beträffande mera avlägsna marknader, borde bortfalla, för den händelse att statsbidrag skulle komma att utgå för inrättande av särskilt organ härför, på sätt de sakkunniga föreslagit.

I samband härmed hava de sakkunniga till behandling upptagit frågan om ett återupplivande i någon form av handelsstudiestipendierna. Med den ökade inriktningen på fjärran belägna marknader, som den svenska utrikeshandeln erhållit under tiden efter världskriget, och som betingats i främsta rummet av de regelbundna förbindelser den svenska sjöfarten numera upprätthölle på de transoceaniska marknaderna, vore det emellertid enligt de sakkunnigas mening ett allt mera kännbart behov att hos unga svenskar väcka intresse och håg för utrikeshandeln samt de möjligheter, som här erbjöde sig för rekrytering av handelspionjärer.

I syfte att tillgodose förenämnda spörsmål hava de sakkunniga föreslagit, att anslaget till befrämjande av exporthandeln på avlägsna marknader göres tillgängligt för utdelning av såväl export- som handelsstudiestipendier samt ökas med ett belopp av förslagsvis 35,000 kronor, eller sålunda till 60,000 kronor för budgetåret 1939/40.

Departementschefen har beträffande de sakkunnigas förslag i nu berörda del anfört följande:

Samtliga uttalanden i ämnet bekräfta, att exportstipendieinstitutionen verkat främjande på våra handelsförbindelser med avlägset belägna marknader. Den omläggning i viss mån av principerna för tilldelandet av exportstipendier, som kommit till stånd från och med innevarande budgetår, torde också allmänt vitsordas såsom ändamålsenlig och ägnad att motsvara utvecklingens krav. Jag tillstyrker, att medel avses för dylika stipendier enligt de sålunda godtagna principerna jämväl nästa budgetår. Såsom de sakkunniga anfört synes det däremot ej erforderligt att, på sätt skett för innevarande budgetår, anslag i förevarande sammanhang beräknas jämväl för marknadsundersökningar av orienterande natur. Därest särskilda medel beviljas för marknadsundersökningar enligt vad i det föregående tillstyrkts, torde behovet av sådana undersökningar för närvarande få anses tillräckligt tillgodosett.

De sakkunnigas förslag att återuppliva handelsstudiestipendierna i avsikt att skapa ökad tillgång till unga svenska krafter på de transoceaniska marknaderna till fromma för den svenska utrikeshandeln på dessa områden har likaledes vunnit anslutning hos alla som yttrat sig i ärendet. Med avseende å den praktiska tillämpningen har, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, förordats att stipendietiden borde kunna bestämmas till två år för ett och samma land, att av stipendiaterna borde fordras goda praktiska insikter

och förhandskunskaper om språket i landet i fråga ävensom att övervakningen av stipendiaternas vandel och verksamhet borde göras betryggande.

Den allt hårdare konkurrensen på utlandsmarknaden gör det otvivelaktigt nödvändigt att de, vilka skola ingå i den svenska utrikeshandelns tjänst, äro väl rustade för sitt arbete. Jag vill därför icke motsätta mig, att möjlighet, på sätt de sakkunniga sålunda föreslagit, ånyo öppnas till erhållande av studiestipendier av statsmedel för personer, som önska i främmande länder förvärva praktiska insikter i handelsyrket. Den närmare utformningen av de bestämmelser, som böra gälla beträffande stipendieverksamheten, torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda sedan riksdagens beslut i anslagsfrågan meddelats. De synpunkter som rörande stipendieinstitutets tillämpning framförts i de sakkunnigas betänkande ävensom i de över betänkandet avgivna yttrandena torde härvid böra beaktas.

Jag tillstyrker de sakkunnigas förslag, att medel för handelsstudiestipendier och för exportstipendier sammanföras under ett gemensamt anslag. Säkra hållpunkter saknas för bedömande av de anspråk, som kunna komma att ställas på anslaget under nästkommande budgetår. För exportstipendieverksamheten har kommerskollegium beräknat ett medelsbehov av 25,000 kronor. Jag föreslår, att detta belopp med hänsyn till handelsstudiestipendierna ökas med 30,000 kronor och att alltså anslaget i dess helhet upptages till 55,000 kronor. Anslaget bör hava reservationsanslags natur.

Bland spörsmål berörande det kommersiella propagandaväsendet, vilka de sakkunniga upptagit till behandling, befinner sig även frågan om den *svensk-internationella pressbyråns* fortsatta verksamhet. Nämnda byrå har intill den 1 juni 1938 drivits helt med medel, som enskilda företag tillskjutit. Från nämnda datum övertogs dess drift av Sveriges allmänna exportförening, som för ändamålet erhöll ett statsbidrag å 10,000 kronor för byråns fortsatta verksamhet år 1938.

Efter att hava erinrat om byråns stora betydelse hava de sakkunniga förordat, att därest medel för byråns fortsatta verksamhet icke i tillräcklig utsträckning kunde anskaffas på enskild väg, statsbidrag ställdes till förfogande i den omfattning, som kunde finnas erforderlig för att driva pressbyråns verksamhet utökad med en fransk upplaga.

Styrelsen för Sveriges allmänna exportförening har i skrivelse den 30 december 1938 hemställt, att föreningen för bedrivande av svensk-internationella pressbyråns verksamhet måtte komma i åtnjutande av dels ett statsbidrag för tiden 1 januari—30 juni 1939 av 5,000 kronor, dels ock för budgetåret 1939/40 ett statsanslag av 15,000 kronor, vilken framställning tillstyrkts av kommerskollegium.

Departementschefen har i nu berörda fråga anfört följande:

I överensstämmelse med den uppfattning, som hävdats av de sakkunniga och kommerskollegium, och vilken jag för egen del biträder, torde Sveriges allmänna exportförening jämväl i fortsättningen böra beredas ekonomiskt understöd från statens sida för bedrivande av svensk-internationella pressbyråns verksamhet. Det är min avsikt att i särskild ordning föreslå Kungl. Maj:t att för innevarande budgetår ställa erforderligt belopp till förfogande för ändamålet ur handels- och sjöfartsfondens räntemedel. Med hänsyn till

de växande svårigheterna, särskilt på grund av den sjunkande ränteavkastningen, att av handels- och sjöfartsfondens räntemedel tillgodose de olika ändamål, i stor utsträckning av tillfällig natur, för vilka nämnda medel i första hand synas böra anlitas, torde emellertid från och med budgetåret 1939/40 tillsvidare anslag för verksamheten få upptagas å riksstaten. Anslaget torde i enlighet med exportföreningens av kommerskollegium tillstyrkta förslag böra bestämmas till 15,000 kronor. Det lärer få ankomma på Kungl. Maj:t att, liksom tidigare skett, meddela de föreskrifter, som för statsbidragets tillgodonjutande böra lända till efterrättelse.

Såsom inledningsvis nämnts hava de sakkunniga framlagt förslag till omläggning och komplettering av det *statliga exportkreditgarantisystemet* i syfte att öka dess effektivitet i allmänhet och särskilt såsom stöd för entreprenadverksamhet i utlandet.

Enligt gällande föreskrifter äger exportkreditnämnden att, till den svenska exportens främjande, bevilja statsgaranti för den kredit, som av exportör lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster av industri, jordbruk eller fiske. I särskilda fall kan statsgaranti även beviljas för entreprenadarbeten, som utföras till utlandet i förening med industrileveranser, ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bliva av betydelse för svensk export. Statsgarantin må högst avse, att ett belopp uppgående till 75 procent eller, i fråga om gatsten och kantsten, 85 procent av den av exportören lämnade krediten kommer att inflyta. Då fråga är om export av alster av jordbruk eller av fisk och fiskprodukter kan garantin utsträckas intill hela kreditbeloppet. I fall av denna art äger exportkreditnämnden även att helt eller delvis finansiera exporten genom köpesummans förskotterande.

De sakkunniga hava funnit det önskvärt att genom uppmjukning av gällande bestämmelser om statlig exportkreditgaranti bereda exporten ett ökat stöd. De sakkunniga erinra om, att den svenska exportgarantin avsåge, att viss del av den lämnade krediten komme att inflyta. Att man valt denna garantiform i stället för den i utlandet i regel tillämpade formen av garanti för viss del av uppkommande förlust hade, framhålla de sakkunniga, berott på att den förra framstode såsom mindre riskfylld för garantigivaren. De sakkunniga hava emellertid förordat övergång till det utomlands praktiserade systemet och därvid anfört, bland annat, att med hänsyn till den styrka och utbyggnad, som exportkreditgarantisystemen i de med Sverige konkurrerande europeiska industriländerna numera erhållit, och då man vid en garantiform, avseende viss del av den slutliga förlusten, dels kunde lämna ett i många fall önskvärt större stöd åt exportnäringen och dels hade vidgad möjlighet att på ett ändamålsenligt sätt utforma garantierna med hänsyn till de skiftande behoven, en ändring av nuvarande bestämmelser borde komma till stånd. De sakkunniga hava emellertid framhållit, att det skulle innebära en fördel, om möjlighet bibehölles att alternativt alltjämt låta garantien avse att viss del av krediten komme att inflyta. Även en kombination av de båda garantiformerna torde enligt de sakkunnigas mening mången gång vara lämplig. Det syntes därför de sakkunniga böra överlämnas åt export-

kreditnämnden att i de enskilda fallen avgöra, vilken form exportkreditgarantin skulle givas.

Beträffande villkoren för garantigivningen hava de sakkunniga anfört, att någon ökning av garantiprocentsatsen icke borde ifrågakomma. En maximering av garantin till 85 procent syntes de sakkunniga innebära en befogad anpassning till rådande praxis. De sakkunniga förutsatte därjämte att nu förefintlig rätt att lämna förskott vid garantigivning i fråga om produkter av jordbruk och fiske skulle borttagas.

I fråga om garantigivningen vid entreprenadarbeten har den av garantin omfattande delen av krediten regelmässigt begränsats till att avse högst så stort belopp, som motsvarats av värdet av i entreprenaden ingående svenska varor och tjänster.

De sakkunniga hava förordat en liberalare praxis i nu avhandlade hänseende och sålunda föreslagit, att garantin under särskilda omständigheter borde bestämmas utan alltför stränga hänsyn till den siffermässigt beräknade andelen för svenska varor och tjänster.

Vidare hava de sakkunniga upptagit till behandling spörsmålet om exportkreditgarantin såsom underlag för kreditgivning, i vilket sammanhang särskilt omnämnts clearingfordringar. Även på denna punkt hava de sakkunniga föreslagit en uppmjukning av gällande bestämmelser. Sålunda förordas, att garanti bör kunna utfärdas till förmån för svensk kreditgivare, som finansierar export, samt därvid under vissa förutsättningar göras villkorlig gentemot kreditgivaren. En sådan garanti gentemot en kreditgivare borde enligt de sakkunnigas mening kunna förknippas med förbehåll om regressrätt gentemot exportören för hela eller del av det belopp, som staten på grund av sin garanti kunde bli pliktig utgiva.

Vidkommande det belopp, för vilket staten må iklädas garantiansvar, erinra de sakkunniga om att detta sedan den 1 juli 1934 varit fastställt till 35 miljoner kronor, efter att hava under budgetåret 1933/34 utgjort 75 miljoner kronor. Ehuru det maximala ansvaret hittills icke vid något tillfälle uppgått till mer än cirka 15 miljoner kronor, däri inberäknade utlovade, ännu ej utfärdade garantier, anse de sakkunniga emellertid, att de av dem förordade åtgärderna i syfte att öka exportgarantins värde för exportnäringen kunde förväntas komma att öka efterfrågan på statliga exportkreditgarantier. Med hänsyn härtill och då entreprenader kunde på en gång taga mycket betydande belopp i anspråk, föreslå de sakkunniga en ökning av maximalbeloppet från 35 till förslagsvis 60 miljoner kronor. Då slutligen anledning ej längre ansetts föreligga att begränsa exportkreditnämndens verksamhet till ett år i sänder, hava de sakkunniga föreslagit, att förordningen om exportkreditgaranti skulle erhålla giltighet tillsvidare.

Beträffande de sakkunnigas förslag i nu berörda delar har *departementschefen* anfört följande:

Behovet av statlig exportkreditgarantiverksamhet gör sig otvivelaktigt fortfarande gällande redan på grund därav att exportbefrämjande anordningar av ifrågavarande slag alltjämt vidmakthållas i ett stort antal med Sverige

på världsmarknaden konkurrerande länder. De med exporten förbundna svårigheterna och särskilda riskerna till följd av utrikespolitiska förhållanden och handelspolitiska restriktioner hava heller icke minskats sedan upptagandet av nämnda verksamhet första gången beslutades i vårt land. Riksdagens bemyndigande torde därför böra utverkas till verksamhetens bedrivande jämväl fortsättningsvis.

De ändringar i gällande system, vilka av de sakkunniga föreslagits, hava, såsom av redogörelsen framgår, i allt väsentligt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av i ämnet hörda myndigheter och sammanslutningar. Jag biträder förslaget att garantigivningen må kunna utvidgas att avse viss del av uppkommande förlust i stället för, såsom nu är fallet, allenast viss del av den beviljade krediten. Härigenom möjliggöres en med hänsyn till de skiftande behoven mera ändamålsenlig utformning av garantierna. Av särskild vikt torde vara att genom den föreslagna utvidgningen garanti kan lämnas för en exportörs totala försäljning till ett visst land eller vissa länder under en viss tidsperiod. Hos stora grupper av exportörer torde behov av förstnämnda garantiform, som utomlands är den vanligast förekommande typen, föreligga. Såsom exportkreditnämnden anfört, torde risken för garantigivaren vid denna garantiform icke behöva befaras bliva i mera väsentlig grad ökad. Den dominerande risken vid exportkreditgaranti är nämligen totalförlust, och för sådant fall blir ju det sätt, på vilket garantin är konstruerad, utan betydelse.

Jag finner i likhet med de sakkunniga, att någon höjning av garantiprocentensatsen icke bör ifrågakomma. De sakkunnigas förslag att sänka den högsta garantiprocentensatsen i fråga om produkter av jordbruk och fiske från 100 till 85 % samt att borttaga rätten att i dessa fall lämna förskott synes mig innebära en befogad anpassning efter rådande praxis; enligt vad exportkreditnämnden uppgivit, har garantigivningen hittills aldrig överstigit 85 % och förskott icke i något fall lämnats. En sådan begränsning synes så mycket mera befogad som den överensstämmer med den för garantigivningen i övrigt både i vårt land och i utlandet grundläggande principen, att garantitagaren bör stå en viss självrisk. Erinras må att, enligt vad exportkreditnämnden i detta sammanhang framhållit, en så låg självrisk som 15 % är utomordentligt sällsynt i statlig exportkreditförsäkring.

Liksom de sakkunniga anser jag det vidare synnerligen önskvärt, att svensk entreprenadverksamhet i utlandet i görligaste mån befordras. Dylik verksamhet torde i regel leda till ökade exportmöjligheter och allmänt sett bidra till hävdande av våra ekonomiska intressen i vederbörande land. Jag erinrar om att enligt gällande författning rörande exportkreditgaranti garanti kan ifrågakomma såväl vid entreprenader i utlandet i samband med industrileveranser som för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet ävensom att dylik garantigivning av rätt betydande omfattning ägt rum. För garantigivning i samband med entreprenadarbeten i utlandet har emellertid exportkreditnämnden tillämpat den regeln, att den av garantin omfattade delen av krediten får avse högst så stort belopp, som motsvaras av värdet av i entreprenaden ingående svenska varor och tjänster. De sakkunniga förorda i nu avhandlade hänseende en liberalare praxis.

Exportkreditnämndens omförmälda begränsning av garantigivningen för entreprenadverksamhet grundar sig därå, att det svenska exportkreditgarantisystemet närmast avsetts att komma till användning för främjande av svensk varuexport och skapande på detta sätt av arbetsmöjligheter inom landet. Gällande författningsbestämmelser i ämnet medföra emellertid ej någon skyldighet för nämnden i berört hänseende. Nämnden har nu utta-

lat, att den ej vill motsätta sig en liberalare garantigivning för framtiden. Även jag finner det motiverat, att garantin icke göres uteslutande beroende av de i vederbörande entreprenadföretag ingående svenska varornas och tjänsternas siffermässigt beräkneliga andel. En något friare praxis synes sålunda framdeles böra tillämpas för de särskilda fall, då föreliggande omständigheter göra detta berättigat och önskvärt.

Jag ansluter mig till de sakkunnigas förslag, att garanti i vissa fall bör kunna utfärdas till förmån för svensk kreditgivare, som finansierar export, samt därvid under vissa förutsättningar göras ovillkorlig gentemot kreditgivaren. I likhet med de sakkunniga och exportkreditnämnden anser jag, att en dylik garanti bör kunna förknippas med förbehåll om regressrätt gentemot exportören för hela eller del av det belopp, som staten på grund av sin garanti må bliva pliktig utgiva.

Vad till sist beträffar det av Sveriges allmänna exportförening framförda önskemålet att exportkreditgaranti, där så befunnes möjligt, borde lämnas även vid kompensationsaffärer, vilket önskemål biträts av kommerskollegium, må erinras, att i princip något hinder icke torde föreligga för exportkreditnämnden att till prövning upptaga ansökningar om garanti för exportaffärer inkluderande kompensationsvillkor. Avgörandet i det särskilda fallet blir dock givetvis beroende av huruvida den föreslagna affären överensstämmer med grunderna för exportkreditgarantisystemet och den allmänna innebörden av den statliga exportkreditgarantiverksamheten. Det torde vara obestriddigt, att garantigivning vid kompensationsaffärer i många fall, och särskilt i de ytterlighetsfall, där prestationerna å ömse sidor utgöras in natura, kan vara förenad med betydande tekniska svårigheter, vilka motivera att största försiktighet iakttages.

Med hänsyn till att genomförandet av de nu tillstyrkta åtgärderna kunna förväntas komma att öka efterfrågan på statliga exportkreditgarantier och då garantier för entreprenadarbeten utomlands kunna på en gång taga betydande belopp i anspråk förordar jag, i likhet med de sakkunniga, en ökning av det maximibelopp, till vilket exportkreditgarantier må utfärdas, från nuvarande 35 till 60 miljoner kronor.

De sakkunniga hava föreslagit, att förordningen om exportkreditgaranti borde erhålla giltighet tillsvidare. Jag är icke beredd att framlägga förslag till de förändringar i verksamhetens administration, som i så fall bleve erforderliga, och anser därför, att riksdagens medgivande bör inhämtas blott för viss begränsad tid. Å andra sidan synes det ej påkallat att, på sätt hittills skett, årligen upptaga till prövning frågan om fortsatt exportkreditverksamhet. Jag tillstyrker därför, att riksdagens bemyndigande till verksamhetens fortsatta bedrivande nu utverkas för viss längre tid, förslagsvis tre år, räknat från ingången av nästkommande budgetår.

I övrigt torde nu gällande bestämmelser för verksamheten böra bibehållas oförändrade.

Utskottet.

De av departementschefen i föreliggande proposition framlagda förslagen till åtgärder för den svenska exportnäringens främjande har utskottet funnit vara av beskaffenhet att kunna av utskottet tillstyrkas.

Utskottet, som i likhet med departementschefen är av den uppfattningen, att orienterande marknadsundersökningar torde kunna bliva av värde för den svenska utrikeshandeln, har intet att erinra mot den av departementschefen för ändamålet begärda medelsanvisningen liksom ej heller mot det förordade sättet för ifrågavarande undersökningars handhavande och kontroll.

De skäl, som anförts till förmån för ett återupplivande av handelsstudiestipendierna, finner utskottet välgrundade. Utskottet tillstyrker, att medel för handelsstudiestipendier och för exportstipendier sammanföras under ett gemensamt anslag och har intet att invända mot det beräknade anslagsbeloppet. Detsamma gäller beträffande det föreslagna anslaget för svensk-internationella pressbyråns verksamhet.

Vad härefter beträffar frågan om viss reformering av det statliga exportkreditgarantisystemet i syfte att öka dess effektivitet, särskilt såsom stöd för entreprenadverksamhet i utlandet, anser sig utskottet kunna tillstyrka vad departementschefen härutinnan i skilda avseenden förordat. Utskottet finner sig dock i likhet med vissa i ärendet hörda myndigheter och sammanslutningar böra framhålla angelägenheten av att exportkreditgarantiverksamheten även i fortsättningen bedrivs med stor försiktighet.

Utskottet anser sig vidare kunna tillstyrka departementschefens förslag, att exportkreditverksamhetens fortsatta bedrivande nu bestämmas för tre år, räknat från ingången av nästa budgetår. På av departementschefen anförda skäl förordar utskottet en ökning av det maximibelopp, till vilket exportkreditgarantier må utfärdas, från nuvarande 35 till 60 miljoner kronor.

Vad departementschefen i övrigt i nu behandlade proposition föreslagit har utskottet lämnat utan erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

- a) för budgetåret 1939/40 under tionde huvudtiteln anvisa
 - 1) till *Orienterande marknadsundersökningar* ett reservationsanslag av 100,000 kronor;
 - 2) till *Exportstipendier och handelsstudiestipendier* ett reservationsanslag av 55,000 kronor;
 - 3) såsom *Bidrag till upprätthållande av svensk-international pressbyråns verksamhet* ett anslag av 15,000 kronor;
- b) medgiva, att svenska staten må, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 17 februari 1939 angivna riktlinjer, under tiden till och med utgången av budgetåret 1941/42 till belopp av högst 60 miljoner kronor — däri inberäknade de belopp, vartill garantier beviljats eller må komma att före utgången av nu löpande budgetår beviljas — iklädas betalningsansvar för till utlandet levererade inhemska alster av industri, jordbruk och fiske.

Stockholm den 18 april 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gränebo*, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Asplund*, *Andersson* i Fältenborg, *Nilsson* i Landeryd, *Bergström*, *Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Andrén*, *Magnusson* i Kalmar och *Bäcklund*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Svensson* i Grönvik, *Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Falla, *Andersson* i Prästbol, *Ward*, *Isacsson*, *Åqvist* och *Hansson* i Rubbestad.